

Innovatie biedt kansen en risico's voor de financiële sector

Technologische innovatie wordt gezien als één van de belangrijkste krachten die de financiële sector in de komende jaren zal beïnvloeden. Innovaties in betalingsverkeer, kredietverlening, vermogensbeheer en verzekeren vormen uitdagingen voor de verdienmodellen van gevestigde financiële instellingen, maar bieden ook tal van kansen. DNB onderneemt actie om de positieve bijdragen van technologische innovatie te faciliteren en tegelijkertijd de potentiële risico's hiervan te adresseren. Dat stelt de toezichthouder in haar onderzoeksrapport 'Technologische innovatie: kansen en risico's voor de financiële sector'.

1

Innovatie, dat is toch niets nieuws?

De Nederlandse financiële sector heeft de afgelopen decennia al vele innovaties gezien, van de pinpas en de betaalautomaat tot internetbankieren en online verzekeren. Innovatie is dan ook geen nieuw thema voor de financiële sector. Toch lijkt het erop dat innovatieve ontwikkelingen in een stroomversnelling zijn gekomen, mede dankzij een groeiende hoeveelheid durfkapitaal dat in zogenaamde 'FinTech'-initiatieven wordt geïnvesteerd. Vooral in de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk,

maar ook in Nederland springen steeds meer nieuwe bedrijven uit de grond die met een innovatief bedrijfsmodel de markt op gaan. Tegelijkertijd zijn ook steeds meer gevestigde instellingen bezig met het moderniseren van hun systemen en dienstverlening, omdat ook zij zien dat de consument hiernaar vraagt. Tot slot zien we dat grote technologiebedrijven zoals Apple, Facebook en Google zich op de markt voor financiële diensten begeven.

2

Innovatie biedt kansen ...

De financiële sector is gebaat bij innovatie. Zo kan innovatie de efficiëntie bevorderen. De toetreding van nieuwe, innovatieve partijen maakt dat er meer concurrentie en diversiteit kan ontstaan in de sector. Dit geeft consumenten meer keuzemogelijkheden, waardoor aanbieders zich sterker moeten onderscheiden en meer dan ooit moeten streven naar de beste dienstverlening tegen de laagste prijs. Ook dwingt innovatie gevestigde instellingen om zich toe te leggen op producten en diensten die op zichzelf winstgevend zijn in plaats van op het bestrijken van zo veel mogelijk verschillende diensten. Hiermee vermindert

technologische innovatie tevens het systeemrisico. Dit komt doordat de samenhang tussen de risico's waaraan instellingen blootstaan, afneemt naarmate hun activiteiten meer van elkaar verschillen. Dit voordeel heeft vooral betrekking op de Nederlandse bankensector, die de afgelopen decennia homogener is geworden.²

... maar kent ook risico's

Naast kansen kan technologische innovatie ook tot risico's leiden voor de financiële sector. Zo kunnen er strategische

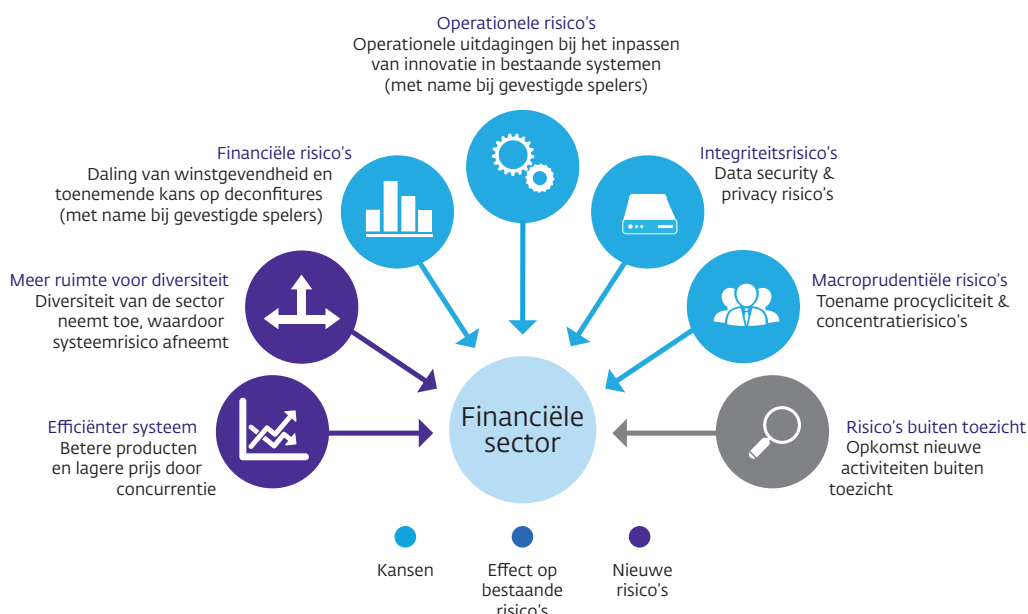
1 FinTech is een afkorting van financial technology en duidt op toepassingen van (informatie)technologie in financiële dienstverlening.

2 DNB (2015), 'Visie op de structuur van de Nederlandse bankensector'.

en financiële risico's ontstaan wanneer innovatieve nieuwkomers de verdienmodellen van gevestigde partijen onder druk zetten. Operationele risico's ontstaan voor zowel bestaande als nieuwe spelers, wanneer het risicobeheer en verouderde ICT-systemen de groei van de business niet kan bijbenen. Beide situaties kunnen tot financiële instabiliteit leiden, vooral als er sprake is van een snelle transitie. Daarnaast kunnen liquiditeitsrisico's toenemen als deposito's sneller worden verschoven, bijvoorbeeld door automatische allocatiemechanismen. Automatisering kan bovendien procycliciteit in de hand werken, bijvoorbeeld door

gelijklopende automatische beleggingsmodellen. De komst van nieuwe, innovatieve spelers brengt ook potentiële risico's met zich mee op het gebied van integriteit. Zo kunnen innovatieve producten en diensten het speelveld van financiële diensten complexer en daardoor minder transparant maken. Dit kan brede vertrouwenseffecten tot gevolg hebben. Ook liggen cyberrisico's steeds meer op de loer. Tot slot kunnen concentratierisico's ontstaan indien een nieuwe speler één of meerdere segmenten van de financiële waardeketen gaat domineren. Zie ook Figuur 1.

Figuur 1: Belangrijkste kansen en risico's voor de Nederlandse financiële sector

DNB omarmt innovatie en is tegelijkertijd alert op mogelijke risico's

DNB wil de positieve bijdragen van technologische innovatie faciliteren en tegelijkertijd de potentiële risico's hiervan adresseren. Om dit te bewerkstelligen komt DNB tot de volgende acties:

1. Herijken toezichtaanpak

DNB gaat haar toezichtaanpak herijken. Daar waar opportuun wordt de impact van technologische innovatie opgenomen in de toezichtaanpak van DNB. Dit kan bijvoorbeeld door de dialoog aan te gaan met onder toezicht staande instellingen

over innovatie en de manier waarop zij hiermee omgaan. Daarnaast gaat DNB onderzoeken of en hoe zij met haar toezicht eventueel barrières oplegt aan innovatie en of zij die kan weghalen. Ten derde gaat DNB technologische innovatie opnemen in haar prudentiële risicoanalyses. DNB gaat onderzoeken of een meer gedifferentieerde aanpak in het vergunningenbeleid wenselijk is.

Een strikt vergunningenbeleid is gewenst in zoverre het de markt beschermt tegen toetreders die ongewenste risico's nemen. Een onbedoeld en ongewenst effect kan zijn

dat dit kleine instellingen juist hindert om toe te treden. Dit effect staat bekend als 'too small to comply' en kan leiden tot een concentratie van grote spelers in de markt. Om dit risico te beperken, maar zonder afbreuk te doen aan haar doelstellingen, kan DNB inzetten op differentiatie in vergunningen. Zo is DNB in overleg met de wetgever aan het onderzoeken of een meer gedifferentieerde aanpak bij vergunningverlening wenselijk is en of regulering hiervoor aangepast moet worden. Hierbij kan gedacht worden aan tijdelijke vergunningen voor experimentele diensten ('proeftuin', zoals onlangs aangekondigd door de Britse gedragstoezichthouder FCA) en vergunningen op basis van specifieke activiteiten of risico's van financiële instellingen.

Ook gaat DNB een innovatiecentrum inrichten waar innovatieve marktpartijen met vragen over regelgeving en beleid terecht kunnen. Dit levert naar verwachting extra ondersteuning op voor vooral kleine spelers, wat markttoetreding door innovatieve partijen kan stimuleren. Hierbij gaat DNB samen optrekken met de AFM, die al enige tijd een 'Innovation room' met een vergelijkbaar doel heeft. Andere toezichthouders, waaronder de Britse gedragstoezichthouder FCA, de Australische gedragstoezichthouder ASIC en de Monetaire Autoriteit in Singapore zijn ook al dergelijke initiatieven gestart.

Tot slot gaat DNB verder onderzoek doen naar potentiële risico's ten gevolge van technologische innovatie in de financiële sector. Hierbij wordt zowel gekeken naar de activiteiten van onder toezicht staande instellingen als naar activiteiten van marktpartijen die niet onder toezicht staan. In haar aanpak zal DNB zowel aandacht hebben voor de impact van innovatie op risicocategorieën die binnen het huidige toezichttraamwerk vallen (zoals financiële, operationele, liquiditeit- en integriteitsrisico's) als voor eventuele nieuwe typen risico's voortkomend uit technologische innovatie.

2. Dialoog met stakeholders

DNB gaat nog actiever de dialoog aan met andere stakeholders. De snelheid en complexiteit van innovatie vragen om meer kennisuitwisseling met financiële instellingen, andere marktpartijen, collegatoezichthouders en wetgevers. Door het gesprek aan te gaan krijgt DNB meer zicht op de ontwikkelingen en kan DNB in samenwerking met binnenlandse en internationale partners waar nodig tijdig bijsturen.

Als onderdeel van deze dialoog gaat DNB een eigen beleidsvisie op innovatie ontwikkelen. Financiële instellingen zijn gebaat bij duidelijke standpunten van DNB. Een visie op innovatie kan deze verwoorden. Uitgangspunt voor de visie op de innovatie in de bancaire sector vormt de 'Visie op de structuur van de Nederlandse bankensector', die DNB in 2015 publiceerde.

Daarnaast is het belangrijk om het onderwerp innovatie te blijven agenderen bij collegatoezichthouders en wetgevers, zowel in Nederland als internationaal. De effectiviteit van het prudentiële en integriteittoezicht wordt vergroot door een goede coördinatie van de activiteiten met nationale regelgevers en toezichthouders, zoals het ministerie van Financiën, de Autoriteit Financiële Markten (AFM) en de Autoriteit Consument en Markt (ACM). Daarnaast werkt DNB voor de uitvoering van haar toezichttaken steeds meer samen met internationale partners. Het effectief adresseren van technologische ontwikkelingen vereist dan ook internationale afstemming. DNB wil vroegtijdig standpunten innemen met het oog op nieuwe regelgeving en de internationale discussie agenderen en vormgeven. Dit past tevens bij de ambitie van DNB om een sterke speler in het SSM te zijn en het toezicht in Europa meer vooruitblikkend te maken.

3. Kennis vergroten

DNB gaat de kennis van haar toezichtmedewerkers op het gebied van technologische innovatie verder versterken. De snelle en verregaande digitalisering van de financiële sector vraagt een continue inspanning om de juiste kennis en vaardigheden binnen DNB te ontwikkelen. Ook biedt technologische innovatie mogelijkheden voor toezichthouders, bijvoorbeeld in de automatisering van toezichtprocessen. De benodigde kennis kan vergroot worden met behulp van permanente educatie van DNB-medewerkers en gericht wervingsbeleid.

Daarnaast gaat DNB de innovatieve ontwikkelingen in de markt op een gestructureerde basis volgen. Kwantitatieve indicatoren helpen genoemde ontwikkelingen meetbaar, vergelijkbaar en analyseerbaar te maken. Gedacht kan worden aan het in kaart brengen van investeringen van financiële instellingen in financiële technologie en het aantal nieuwe vergunningaanvragen. Aan de hand van dergelijke indicatoren vergroot DNB haar kennis van innovatieve ontwikkelingen. DNB kan deze kennis vervolgens delen met de markt en collegatoezichthouders.